Høring – endringer i straffeprosessloven og straffeloven (overprøving av saksstyrende avgjørelse ved anke m.v.

Kristiansand tingrett viser til høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 27. august 2020 hvor det inviteres til å avgi høringssvar til notat om endringer i straffeprosessloven og straffeloven utarbeidet med grunnlag i oppfølgning av Straffeprosesslovutvalgets utredning NOU 2016:24 Ny straffeprosesslov. Temaene som reises i høringsnotatet er revisjon av straffeprosesslovens regler om overprøving av saksstyrende avgjørelser, spørsmålet om lempeligere krav til siktedes tilståelse etter straffeprosessloven § 248, forslag om det bør åpnes for å forhåndsfastsette timer til oppdrag som utføres av forsvarere og bistandsadvokater, og spørsmålet om å unnta frihetsberøvelse (straffeloven § 254 og mishandling i nære relasjoner (straffeloven § 282) fra krav om dobbel straffbarhet i straffeloven § 5.

Kristiansand tingrett vil i sitt høringssvar inngi merknader til enkelte av de ovennevnte tema.

Krav om skylderkjennelse ved forenklet pådømmelse av overtredelser som kun kvalifiserer til bot

Departementet foreslår endringer i straffeloven § 248 i den forstand at det ved forhold som kunne vært avgjort ved forelegg/bot skal være tilstrekkelig med skylderkjennelse for domfellelse, uten at det skal kreves uforbeholden tilståelse i retten som styrkes av de øvrige opplysningene i saken, slik gjeldende rett i dag.

Slik departementets forslag er begrenset – til kun å gjelde forhold som isolert kvalifiserer til bot – er det, slik Kristiansand tingrett ser, mindre betenkelig at det ikke kreves en fullstendig uforbeholden tilståelse i retten for å gjennomføre en tilståelsessak av denne karakter. Etter departementets forslag vil det være tilstrekkelig med en skylderkjennelse, at siktede samtykker til tilståelsespådømmelse, at retten finner slik pådømmelse ubetenkelig, samt at skylderkjennelsen styrkes av de øvrige opplysninger i saken.

Kristiansand tingrett ser det slik at for mange av de forhold som omfattes av denne kategorien lovbrudd, og hvor slik tilståelsespådømmelse er aktuelt, er den faktiske situasjon at siktede ikke husker hva som har skjedd grunnet ruspåvirkning, og at det ut fra dette ikke er mulig å avgi noen uforbeholden tilståelse for det aktuelle forholdet. I rettslig forstand kan det da ikke foretas noen pådømmelse selv om siktede ønsker det. Dette er verken prosessøkonomisk hensiktsmessig eller gunstig for siktede selv.

Det er Kristiansand tingretts syn at forslaget på en tilfredsstillende måte balanserer hensynet til en prosessøkonomisk strafferettspleie, og de rettssikkerhetshensyn som gjør seg gjeldende ved at en for de mindre forhold ikke krever en uforbeholden tilståelse for pådømmelse, men hvor skylderkjennelsen underbygges av sakens øvrige opplysninger, og pådømmelse for øvrig er ubetenkelig. Kristiansand tingrett er av det syn at det bør inntas et strafferammekrav på 2 år, hvilket også vil begrense variasjonen av hvilke lovbrudd som kan behandles ved en slik fremgangsmåte.

Kristiansand tingretts støtter departementets forslag til ny bokstav d), og da primært alternativ 2, slik at fremgangsmåten kan benyttes ved forhold som kun kvalifiserer til en reaksjon som kunne vært avgjort ved forelegg, og da begrenset til forhold som har en strafferamme på 2 år eller lavere.

Forhåndsfastsettelse av bistandsadvokatoppdraget til et bestemt antall timer

Kristiansand tingretts utgangspunkt er at en har tiltro til at bistandsadvokatene i arbeids- og salæroppgavene oppgir det antall timer som har vært nødvendig arbeid med det enkelte oppdrag. Dette utgangspunktet ligger fast.

Samtidig er Kristiansand tingrett opptatt av å se på muligheter som kan forenkle og forbedre kontrollen på dette området. Departementets forslag om å gi tingretten mulighet til, etter dialog med bistandsadvokaten og påtalemyndigheten, under etterforskningen å fastsette en øvre ramme for oppdraget, har gode grunner for seg. Kristiansand tingrett støtter departementets forslag om å formulere dette som en «kan»-bestemmelse, hvilket styrker muligheten for fleksibilitet ut fra den enkelte saks karakter og behov. Tilsvarende støtter Kristiansand tingrett forslaget om at «[R]etten kan utvide timetallet ved behov».

Forhåndsfastsettelse av forsvareroppdraget til et bestemt antall timer

Kristiansand tingrett finner også her grunn til å presisere at en har tiltro til at forsvarere hvor det godtgjøres etter medgått tid, krever dekket den tiden som har vært nødvendig med det enkelte oppdrag.

Kristiansand tingrett støtter departementets forslag om at domstolen gis mulighet til å forhåndsfastsette et bestemt antall timer til oppdrag ved oppnevning etter straffeprosessloven § 100 annet ledd. En støtter også at timeantallet kan utvides ved behov. Utviklingen av oppnevning av forsvarer under etterforskningen, jf. straffeprosessloven § 100 annet ledd, tilsier et økt antall oppnevninger på dette området. På lik linje som ved bistandsadvokater nevnt ovenfor, ser Kristiansand tingrett behov for virkemidler som kan forenkle og forbedre kontrollen på området. Det er Kristiansand tingretts syn at departementets forslag på en hensiktsmessig måte bidrar til dette. Kristiansand tingrett støtter departementets forslag til endring av lovteksten i straffeprosessloven § 100 annet ledd ved tillegg av nytt tredje og fjerde punktum som foreslått, herunder at det i lovteksten formuleres som en «kan»-bestemmelse, og at retten kan utvide timetallet ved behov.

Unntak fra kravet om dobbel straffbarhet ved mishandling i nære relasjoner

Spørsmålet er om flere handlinger begått i utlandet bør underlegges norsk strafferettsjurisdiksjon uavhengig av om forholdet er straffbart i den aktuelle staten. Gjeldende rett er at straffbare forhold etter norsk strafferett begått i utlandet, med få unntak, må være straffbart både i Norge og i den aktuelle staten for at det skal være aktuelt med domfellelse i Norge, jf. straffeloven § 5.

Etter gjeldende rett vil mishandling i nære relasjoner som begynner i Norge og fortsetter i utlandet kunne straffeforfølges for hele det forholdet her i riket, jf. HR-2018-2043-A. Motsatt vil et straffbart sammenhengende forhold av denne karakter som begynner i utlandet og fortsetter i Norge, ikke kunne straffes for den del av forholdet som er begått i utlandet, dersom denne type lovbrudd ikke er straffbare i den aktuelle staten, jf. HR-2017-2429-A. Hensynet til respekt for staters suverenitet og forutberegnelighet for den enkelte har vært vurdert som sentrale hensyn for denne rettstilstanden. Videre har Høyesterett i nevnte avgjørelse særlig pekt på at lovkravet i Grunnloven § 96 og forbudet mot tilbakevirkende lover i § 97 underbygger at det er et krav til dobbel straffbarhet, jf. avsnitt 18.

Endelig nevnes at Høyesterett i HR-2017-1947-A avsnitt 35 har lagt til grunn at det i praksis stilles relativt strenge krav knyttet til dokumentasjon av hvorvidt den aktuelle handlingen også er straffbar i det landet den er begått i.

Kristiansand tingrett er av det syn at departementet i høringsnotatet i begrenset grad har drøftet de sentrale hensyn som Høyesterett peker på i avgjørelsen i HR-2017-2429-A, under henvisning til sentrale rettssikkerhetsprinsipper nedfelt i Grunnloven. Slik denne side ser det vil problemstillingen tjene på en grundigere drøftelse av disse spørsmål, som også bør inkludere nærmere drøftelse av spørsmålet om forutberegnelighet for utlendingen som kommer til Norge, samt hensynet til respekt for andre staters nasjonale suverenitet.

Kristiansand, den 12. november 2020

Steinar Langholm
sorenskriver

Gisle A. Johnson
tingrettsdommer